

19.10.2021

PUHEMIESNEUVOSTON OHJE ETÄKUULEMISEEN TARKOITETUSTA VALIOKUNNAN KOKOUKSESTA

Etäkuuleminen

Valiokunta voi eduskunnan työjärjestyksen 37 a §:n 1 momentin perusteella kokoontua kuulemaan asiantuntijoita ja työjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa tarkoitettuja henkilöitä puhemiesneuvoston hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä (*etäkuuleminen*).

Sanalla "kokoontua" työjärjestyksen 37 a §:ssä viitataan siihen, että kyseessä on valiokunnan kokous ja että kokous voidaan pitää etäyhteyksiä käyttämällä. Valiokunnan jäsenet voivat siten kuultavien asiantuntijoiden tavoin joko osallistua kokoukseen etäyhteyksien avulla tai olla kokouksessa fyysisesti läsnä. (PNE 2/2021 vp, s. 6-7.)

Asiantuntijan kuuleminen etäyhteyden avulla valiokunnan lähikokouksessa eli siten, että valiokunnan jäsenet ovat kokouksessa fyysisesti läsnä ja vain asiantuntija osallistuu kuulemiseen etäyhteyden avulla, ei ole po. työjärjestyksen säännöksen tarkoittama etäkuulemiseen tarkoitettu valiokunnan kokous.

Säännöksiä etäkuulemiseen tarkoitettusta valiokunnan kokouksesta sovelletaan eduskunnan työjärjestyksen 41 §:n 2 momentin nojalla myös valiokunnan jaoston työskentelyssä.

Etäkuulemiseen tarkoitettussa valiokunnan kokouksessa noudatetaan tämän ohjeen lisäksi puhemiesneuvoston 11.12.2019 antamia valiokuntien yleisohjeita (Valiokuntaopas 2019).

Lähtökohtana lähikokous

Perustuslakivaliokunta on painottanut sitä lähtökohtaa, että valiokunnat kuulevat asiantuntijoita yleensä lähikokouksissa, ja tähän liittyen korostanut asiantuntijakuulemisen perusteellisuuden ja vuorovaikutuksellisuuden merkitystä erityisesti oikeudellisesti monimutkaisiksi tai riidanalaisiksi arvioituja asioita käsiteltäessä (PeVM 13/2021 vp, s. 2).

Etäkuulemiseen tarkoitettua valiokunnan kokousta harkittaessa voi ottaa huomioon esimerkiksi valiokunnan työtilanteen ja käsiteltävänä olevan asian laadun (PNE 2/2021 vp, s. 5.). Valiokunnan kutsuminen etäkokoukseen tai asiantuntijan kuuleminen valiokunnan lähikokouksessa etäyhteyden avulla voi olla perusteltua myös esimerkiksi ulkomailla tai kotimaassa kauempana Helsingistä oleskelevien asiantuntijoiden kuulemisessa.

Etäkuulemiseen tarkoitettussa valiokunnan kokouksessa voidaan kuulla paitsi asiantuntijoita myös eduskunnan työjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa tarkoitettuja henkilöitä. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että po. momentissa säädetään valiokunnan velvollisuudesta varata tilaisuus tulla kuulluksi (PeVM 13/2021 vp, s. 3). Tämäkin seikka tulee ottaa huomioon arvioitaessa sopivinta tapaa järjestää kuuleminen valiokunnassa.

Etäkuulemiseen tarkoitettussa kokouksessa ei tehdä päätöksiä

Etäkuulemiseen tarkoitettu valiokunnan kokous voidaan pitää vain asiantuntijoiden kuulemiseksi, ei asioiden muuta käsittelyä tai päätösten tekemistä varten. Tällaisessa kokouksessa ei siten voi muodollisesti päättää

esimerkiksi asiantuntijakuulemisen lopettamisesta, vaan tällaisestakin seikasta on päätettävä etäkuulemiseen tarkoitusta valiokunnan kokouksesta erillisessä valiokunnan lähikokouksessa. (PNE 2/2021 vp, s. 7.)

Valiokunnan puheenjohtaja kutsuu valiokunnan kokoukseen

Valiokunnan puheenjohtaja kutsuu eduskunnan työjärjestyksen 35 §:n 1 momentin perusteella valiokunnan kokoukseen. Puheenjohtaja näin ollen kutsuu valiokunnan joko tavanomaiseen lähikokoukseen tai etäkokoukseen asiantuntijoiden kuulemista varten. (PNE 2/2021 vp, s. 7.)

Käytännössä valiokunta kokoontuu oman kokoussuunnitelmansa ja edellisessä kokouksessa tekemänsä päätöksen mukaisesti. Kokousajankohdista voidaan siten valiokunnan kokouksissa tarpeen mukaan keskustella ja sopia. (Valiokuntaopas 2019, s. 44.)

Harkitessaan etäkuulemisen järjestämistä puheenjohtajan tulee ottaa huomioon myös valiokunnassa mahdollisesti käyty keskustelu kuulemisen järjestämistavasta (PeVM 13/2021 vp, s. 3).

Puhemiesneuvosto hyväksyy käytettävät laitteet

Valiokunta voi eduskunnan työjärjestyksen 37 a §:n 1 momentin mukaan kokoontua etäkuulemiseen vain puhemiesneuvoston tähän tarkoitukseen hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä.

Näistä seikoista on päätetty puhemiesneuvoston päätöksellä tietotekniikasta valiokuntien asiantuntijoiden etäkuulemisessa (...)

Myös etäyhteydellä kuultava asiantuntija muodostaa yhteyden valiokuntaan eduskunnan käyttämän etätyöohjelman avulla (PNE 2/2021 vp, s. 7).

Vaatus etäyhteyden tietoturvallisuudesta

Etäkuulemiseen tarkoitettun valiokunnan kokouksen edellytyksenä on, että kuulemiseen osallistumaan ja siinä läsnä olemaan oikeutetut ovat tietoturvallisessa yhteydessä (*etäyhteys*) keskenään.

Tietoturvallisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä ennen muuta sitä, että ulkopuoliset eivät saa etäyhteyksiä käytettäessä tietoja valiokunnan työstä ja että etäyhteyksin välitetyt viestit ja tiedot pysyvät etäyhteyttä käytettäessä eheinä ja väärentämättöminä (PNE 2/2021 vp, s. 8).

Etäkuulemiseen tarkoitettuun valiokunnan kokoukseen osallistuvan edustajan on oltava Suomessa.

Valiokunnan etäkokous voidaan järjestää käyttämällä joko Teams -palvelua tai eTuve palvelua (ks. puhemiesneuvoston päätös tietotekniikasta valiokuntien asiantuntijoiden etäkuulemisessa ...).

Teams -palvelua käytettäessä edustaja kirjautuu palveluun eduskunnan hallinnoimalla käyttäjätunnuksella eli käytännössä vastaamalla suoraan valiokunnan kokouksen kalenterikutsuun eduskunnan edustajan käyttöön luovuttamalla etätyön laitteella (ks. puhemiesneuvoston päätös tietotekniikasta valiokuntien asiantuntijoiden etäkuulemisessa ...).

Vieraana Teams -etäkokoukseen kirjautuvat vain valiokuntaan etäkuultaviksi kutsutut asiantuntijat. Edustaja ei kirjaudu palveluun vieraana. Kokouksen puheenjohtaja tai valiokunnan virkamies hyväksyy

etäkuultavaksi kutsutun asiantuntijan vieraaksi etäkokoukseen. Virkamies poistaa asiantuntijan etäkokouksesta tämän tultua kuulluksi.

eTuve -palvelua käytettäessä edustaja kirjautuu palveluun omalla etu- ja sukunimellä.

Valiokunnan kokouksessa on kyettävä riittävällä tavalla varmistumaan etäyhteydellä kuulemiseen osallistuvan henkilöllisyydestä (PeVM 23/2020 vp, s. 6).

Etäkuulemiseen tarkoitetun kokouksen alussa on tarkistettava, että kokoukseen on etäyhteydellä osallistumassa vain siihen oikeutettuja. Nimenhuudossa on käytettävä kuvallista yhteyttä. Samoin on meneteltävä kirjauduttaessa etäkuulemiseen sen ollessa jo käynnissä.

Vaatus tietoturvallisuudesta on valiokunnan etäkoontumisen oikeudellinen edellytys. Kokouksen puheenjohtajan on siksi keskeytettävä tai päätettävä kokous heti, jos hän havaitsee tietoturvallisuuden konkreettisesti vaarantuneen etäkuulemisen aikana. (PNE 2/2021 vp, s. 8.)

Vaatus etäyhteydestä osallistujien kesken

Etäkuulemiseen tarkoitetun valiokunnan kokouksen edellytyksenä on, että kuulemiseen osallistumaan ja siinä läsnä olemaan oikeutetut ovat etäyhteydessä keskenään.

Jokaisella etäkokouksessa olevalla tulee siten olla yhteys jokaiseen muuhun etäkokouksessa olevaan (PNE 2/2021 vp, s. 8).

Vaatimus valiokuntatyön luottamuksellisuudesta

Etäkuulemisen järjestelyillä on eduskunnan työjärjestyksen 37 a §:n 2 momentin mukaan huolehdittava, että kuuleminen voidaan toimeenpanna luottamuksellisesti ja että ulkopuoliset eivät saa tietoja kuulemisessa esillä olevista asioista tai asiakirjoista ennen niiden julkiseksi tuloa.

Etäkuulemisen järjestelyillä viitataan säännöksessä paitsi käytettävissä oleviin laitteisiin ja yhteyksiin myös kuulemisen konkreettiseen kulkuun, josta viime kädessä vastaa kokouksen puheenjohtaja.

Teams -palvelun pikaviestinnän keskustelutoimintoa ei saa käyttää muuhun kuin kokousteknisistä seikoista viestimiseen.

Valiokunnan kokouksen puheenjohtaja vastaa siitä, että valiokunnan keskustelut voidaan myös etäkuulemisessa käydä luottamuksellisesti ja etteivät asian käsittelyasiakirjat tai niiden sisältämät tiedot tule ennenaikaisesti ulkopuolisten tietoon. Puheenjohtajan on aiheellista myös muistuttaa valiokunnassa kuultavia asiantuntijoita kokouksen luottamuksellisesta ja ei-julkisesta luonteesta. Hänen tulee keskeyttää tai päättää etäkuuleminen, jos hän havaitsee luottamuksellisten keskustelujen tai tietojen olevan vaarassa tulla ulkopuolisten tietoon. (PNE 2/2021 vp, s. 8.)

Etäyhteydellä valiokunnan kokoukseen osallistuvan kansanedustajan on työjärjestyksen 37 a §:n 2 momentin mukaan huolehdittava siitä, että hänen kanssaan samassa tilassa ei ole kokouksen aikana läsnä ulkopuolisia.

Etäkuulemiseen tarkoitettuun valiokunnan kokoukseen ei siten voi osallistua esimerkiksi yleisölle avoimessa kahvilassa tai matkustettaessa junan yleisessä vaunuosastossa. Kokoukseen etäyhteydellä osallistuvan edustajan on valiokunnan kokouksen luottamuksellisuuden turvaamiseksi

huolehdittava itse siitä, että hänen käyttämässään etätyötilassa ei ole eikä sinne kokouksen aikana saavu ulkopuolisia. (PNE 2/2021 vp, s. 9, PeVM 13/2021 vp, s. 3.)

Jos etätyötilaan kuitenkin turvatoimenpiteistä huolimatta pääsee joku ulkopuolinen saapumaan, on kokoukseen etäyhteydellä osallistuvan edustajan ilmoitettava siitä välittömästi kokouksen puheenjohtajalle, jonka on tällöin päätettävä toimenpiteistä kokouksen luottamuksellisuuden palauttamiseksi taikka kokouksen keskeyttämisestä tai päättymisestä.

Etäkuulemiseen osallistuva ei saa vaarantaa valiokuntatyön luottamuksellisuutta tietoteknisillä välineillä esimerkiksi osallistumalla valiokunnan etäkokouksen aikana muihin etäkokouksiin (PNE 2/2021 vp, s. 8) tai käymällä valiokunnan etäkokouksen aikana puhelinkeskusteluja.

Salassa pidettävän tai vaiteliaisuuden piiriin kuuluvan asian käsittelykielto

Etäkuulemisessa ei eduskunnan työjärjestyksen 37 a §:n 3 momentin takia saa käsitellä salassa pidettäviä asiakirjoja eikä vaiteliaisuuden alaisia asioita.